

Анастасія Замотайло

Науковий керівник: к. п. н, доц. Лаухіна І. С.

РОЛЬ КРОС-КУЛЬТУРНОГО АНАЛІЗУ У ВИВЧЕННІ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

У лінгвістиці одним із основних прийомів вивчення запозиченої лексики певної мови є крос-культурний аналіз. Він широко використовується в рамках таких традиційних напрямків, як «порівняльний аналіз», «контрастивне дослідження», «порівняльний опис», «етнолінгвістичний опис» та інших [1, с. 13].

Зокрема, використовуючи зазначену методику, можливо досліджувати питання пов'язані з етно-специфічними особливостями, які закріплені в культурологічній лексиці французької мови.

Актуальні проблеми іншомовного впливу розглядалися лінгвістами в другій половині ХХ ст. [Л. В. Щерба, В. М. Лейчик, Л. П. Крисін, А. В. Агеєв].

Наразі питання про роль крос-культурного аналізу у вивченні французьких запозичень залишається провідним в наукових розвідках сучасних вітчизняних та зарубіжних мовознавців [Риженко М. А., Ізмайлова І. Г., Козубовська І. В., Беспамятних Н. Н.].

Відтак актуальність роботи полягає в тому, що крос-культурний аналіз допомагає визначити перспективи дослідження культури простору, у межах якого існує та або та мова, адже «адаптований іншомовний елемент» відображає ментальні й культурні відмінності певного етносу.

Аналізуючи запозичення у такій площині, маємо змогу простежити важливі напрямки розвитку культури, яка засвоїла нове для неї поняття, а також причини його перенесення в іншомовне середовище [2, с. 80].

Актуальність дослідження французьких запозичень через призму їх лінгвокультурної історії очевидна, оскільки йдеться про виявлення пріоритетів українського національного менталітету в освоєнні лінгвокультурних цінностей французького суспільства. Так, крос-культурний аналіз французької лексики дає можливість відповісти на питання про те, що саме було важливим для французької лінгвокультури, яка запозичила з інших мов окремі лексеми та їх концепти, а потім транслювала їх в українську культуру.

Мета статті – проаналізувати роль крос-культурного аналізу у вивченні французьких запозичень.

Необхідно зазначити, що українська мова протягом тривалої історії свого існування ввібрала в себе багато іншомовних елементів, які значно поповнили її лексичний склад.

Однак мовний елемент, який запозичувався, часто був не

однозначним за своїм походженням, іноді він потрапляв до української лексики за допомогою двох і навіть трьох мов і, безумовно, додавав щось нове, раніше невідоме до української мовної картини світу. Якщо такий елемент «затримувався» в мові, то для української лексичної системи його поява й подальше функціонування важливо. Якщо ж запозичене слово ще й витісняло споконвічне, отже, змінювалися мовні пріоритети у «мові, що приймає дане слово», і нове слово більше відповідало зміненій реальності.

З'ясувати, чому саме «чужий» елемент більше пасував або більше відповідав мінливій українській мовній картині світу покликані крос-культурні дослідження.

Зауважимо, що в останнє десятиліття ХХІ увага молодих лінгвістів до крос-культурного аналізу мовних явищ безпосередньо пов'язана з екстралінгвістичними факторами, зокрема процесом світової глобалізації [2, с. 80]. Наприклад, подібну тенденцію, ми можемо спостерігати в семантичних змінах лексики ЗМІ, що була запозичена українською та німецькою мовами з англійської.

Такі трансформації запозичених українською мовою слів відбуваються в межах трьох традиційних напрямків: звуження значення, розширення значення та його повної зміни. Як свідчать результати кількісного аналізу, явище розширення значення запозиченої лексичної одиниці більш частотне в мові ЗМІ, ніж звуження або якісна зміна її семантики [8, с. 79].

Випадки ж появи нового значення в запозиченій лексемі, яке слід розуміти як «переносне значення, і зміну категоріального значення слова», за спостереженнями сучасних лінгвістів, трапляються досить рідко [3, с. 25].

Зазначимо, що одне з найважливіших досліджень, що здійснювалось з використанням крос-культурного аналізу англійських запозичень в англійській і німецькій мовах було здійснено М. В. Тарасовою, яке дозволило підтвердити й скорегувати наукові положення інших мовознавців.

Опираючись на результати нашого дослідження, ми можемо зробити висновок, що: «при запозиченні нове слово, як правило, отримує менший семантичний обсяг, ніж воно має в мові-основі» [4, с. 95].

Однак у лексиці «мови, що абсорбує дане слово», відбувається подальша асиміляція означеної лексичної одиниці, внаслідок чого вона отримує нове значення й стилістичне забарвлення. Крім того, одне й те ж запозичення в різних мовах-реципієнтах може набувати, відповідно й різних значень [7, с. 3].

Зазначимо, що в роботах вітчизняних лінгвістів розвивається ідея Н.В. Телія про те, що лінгвокультурологія покликана досліджувати «перш за все живі комунікативні процеси і зв'язок використовуваних в них мовних виразів із синхронно чинним менталітетом народу» [5, с. 18].

З огляду на це вивчення національного менталітету «через мову і лінгвістичними засобами» потребує використання методики крос-культурного аналізу, особливо якщо йдеться про опис одного менталітету з позиції іншого.

Отже, процедура крос-культурного аналізу, що застосовується лінгвістами щодо вивчення запозиченої лексики, ґрунтується на виявленні запозичення, його описі і як результат, на проведенні порівняльного аналізу даного слова і його іншомовного прототипу.

Зауважимо, що представлена методика може бути використана не тільки для розгляду етно-специфічних відмінностей, закріплених за культурно значущою лексикою конкретної мови. Проведення крос-культурних досліджень запозиченої лексики в українській, як і в інших мовах, дозволяє простежити існування діаметрально протилежної до глобалізації тенденції усвідомлення і культивування власної (національної, етнічної, регіональної) ідентичності, своєрідності, яка найбільшою мірою стає очевидною на тлі взаємодії з чужими культурами [6, с. 5].

Список використаних джерел:

1. Беспмятных Н. Н. Методология крос-культурного анализа : базовые концепты, направления и перспективы исследований / Н. Беспмятных / «Наука. Релігія. Суспільство». – 2008. – № 1. – С. 13.
2. Урысон В. Е. Языковая картина мира и лексические заимствования (лексемы округа и район) // Вопросы языкознания. – 1999. – № 6. – С. 80.
3. Гак В. Г. Беседы о французском слове: Из сравнительной лексикологии французского и русского языка. Изд. 4-е. – М. : Издательство ЛКИ. – 2008. – С. 25.
4. Тимофеева А. М. Проблема репрезентации картины мира в языке // Проблемы подготовки аттестации и пов-я квал-ии пед. кадров. – 2001. – № 1. – С. 95.
5. Трещева Н. В. Типологические особенности заимствованных языковых единиц на материале английских заимствований в канадском варианте французского языка :автореф.дис. канд. филол. наук. – Воронеж, – 2007. – С. 18.
6. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Издательский центр «Академия». – 2001. – С. 5.
7. Delbecque N. Linguistique cognitive. Comprendre comment fonctionne le langage. – 2002. – P.3
8. Breuillard J. Eirelinguisteen Russieau XXIe siecle. Cahiers Ferdinandde Saussure. – 1998. – P. 77–93.